

Sõna sekka

Heino Siigur

Tartu Ülikooli emeriitprofessor

1. Töötajate usaldusisiku seaduse (TUIS)1 sõnastusest

Seaduse tekstilt nõutakse täpsust ja lakoonilisust. Seepärast võiks kasutada *töövaidlusi lahendava organi* (TUIS § 9 p 7) asemel *töövaidlusorganit*, sest § 10 punktist 4 selgub, et selle organi ülesandeks on töövaidluste *lahendamine*.

Kui seaduses püütakse anda mõne mõiste legaaldefiniitsioon, siis peab see olema selge ja ühemõtteline. Iga kord pole see õnnestunud.

TUIS-i § 15 lõige 1 määratleb *konfidentsiaalset teavet* järgmiselt:

Konfidentsiaalne on teave, mille tööandja annab usaldusisikule selgelt konfidentsiaalsena.

See on puhtakujuline *idem per idem* määrang. Mida tähendab *selgelt konfidentsiaalne*? Sama paragrahvi lõikes 2 öeldakse, et *tööandja peab teabe konfidentsiaalsust põhjendama, kui usaldusisik ei nõustu teabe konfidentsiaalsusega*. Lisaks annab § 9 punkt 7 usaldusisikule õiguse *pöörduda saadud teabe konfidentsiaalsusest või teabe andmisest keeldumisest tuleneva vaidluse lahendamiseks töövaidlusi lahendavasse organisse*.

Võib-olla olnuks lihtsam ühendada TUIS-i § 15 lõiked 1 ja 2 ja anda järgmine sõnastus:

Konfidentsiaalse teabe andmisel usaldusisikule peab tööandja põhjendama teabe mittelevitatavust. 2

2. Streik ja selle liigid

Streik on äärmuslik abivahend, mida töötajad rakendavad kollektiivse töötüli lahendamiseks. See on toonud päevakorraks küsimuse, kuidas streike liigitada. Kollektiivse töötüli lahendamise seadus (KTTL) räägib *streigist, toetusstreigist, hoiatusstreigist*. Puudub üldmõiste, mis hõlmaks kõik streigiliigid. Arvan, et selleks võiks jääda *streik*, liigimõisteid väljendaksid *põhistreik*, s.o streik, millega streikijad taotleavad oma nõuete rahuldamist, *toetusstreik* streikijate nõuete toetuseks teises ettevõttes – ja *hoiatusstreik*, s.o põhistreigiga ähvardamine, kui tööandja ei rahulda kollektiivi esitatud nõudeid. Praegu ja ka edaspidi tuleb õiguslikult sätestada nii streigi üldküsimused kui ka iga streigiliigi erinevused.

Eespool jaotasime streigid, lähtudes nende eesmärgist. Streigist osavõtjate järgi võib streigid jaotada ka *üldstreikideks* kas ettevõtte, kutseala, tegevusharu või kogu riigi ulatuses, olenevalt sellest, kas streigib ettevõtte või kutseala töötajate enamik või majandusharu või riigi ettevõtete enamik või ainult osa ettevõtte või kutseala töötajatest või majandusharu või riigi ettevõtetest. Loomulikult võivad kõik streigiliigid hõlmata ka vaid teatud piirkondi (nt lokaalne üldstreik Ida-Virumaal).

Tööandjate rakendatava äärmusliku abinõuna kollektiivse töötüli lahendamiseks näeb KTTL ette *töösulu (lokaudi)*. Seadus töösulu alaliike ette ei näe. Kui lähtuda streikide liigituse loogikast,

võiksid need olla *toetustöösulg* ja *hoiatustöösulg*. Kui nende järele tekib vajadus, tuleks need seaduses sätestada.

3. Mõned mõisted

Eesti õiguskirjutistes esineb termineid, mille kasutamisel tuleb selgeks teha nende täpne sisu ja vältida nende segiläbi kasutamist ühes ja samas õigusaktis. Toogem näiteid.

Põhjendatud ja põhjastatud (nõue, tähtaeg, tööajakava, lahendus vms)

Siinkirjutaja ei näe vahet, sest kui midagi on *põhjendatud*, siis rajaneb see ka kindlatel faktilistel või õiguslikel alustel. *Põhjustamine* tähendab samuti kindlatel asjaoludel rajanemist.

Heastama ja hüvitama

Võlaõigusseaduse (VÕS) § 107 lõike 1 punkt 1 räägib lepingulise kohustuse (miks mitte lepingukohustuse) täitmata jätnud lepingupoole kohustusest kahju *heastada*. VÕS-i § 115 lõige 1 ja §-d 127–140 aga räägivad kahju *hüvitamisest*. Milles on *heastamise* ja *hüvitamise* erinevus?

Eesti keele sõnaraamat ÕS 2006 sisulist vahet ei tee:

heastama – *heaks tegema*. Heastas kahjud, oma süü (lk 194);

hüvitama – mida, millega, kellele > *tasuma*, *heaks tegema*, *kompenseerima*. Hüvitab tehtud ülekohtu rahaga. Hüvitas oma eksimuse. Mehele hüvitati kahjud (lk 224).

Kuid kas nad on eri terminitena ühe ja sama seaduse piires vajalikud?

Lisatasu ja hüvitis

Palgaseaduse (PalS) § 2 lõike 1 teise lause kohaselt on *lisatasu* palga osa ning lõige 4 täpsustab, mille alusel lisatasu makstakse. Seadusest näeme, et siin on tegemist hälvetega töötingimustes (lisaülesanded, nõutavast tulemuslikum töö, töö väljaspool tööajanormi, õhtu või öö ajal jne). Järelikult siin tõesti lisatasu *hüvitab* töötaja täiendavad pingutused või ebamugavused, seda makstakse lisaks tehtud töö eest saadavale tasule ning see kuulub palga õiguslikku mõistesse.

Ei saa aga nõustuda sellega, nagu oleks *hüvitis* puhkuse aja eest töötajale makstav puhkusetasu (PuhKS § 23), mis ei kuulu palga hulka. Sisuliselt on see seadusega ettenähtud *juurdemakse* töötajale. PalS-i § 2 lõigete 1 ja 5 kohaselt kuuluvad *juurdemaksed* palga hulka, kuigi juurdemaksete arvutamisel ja töötajale maksmisel on iseärasusi.

Põhjus, alus, ajend ja motiiv

Neid mõisteid, millega puutume kokku tööõigussuhte ehk töölepingu lõpetamisel, püüdis määratleda juba eelmise sajandi viiekümnendate aastate lõpul TRÜ dotsent J. Mäll. Minu mäletamist mööda pidas ta *põhjuseks* seda, mis tingis töölepingu lõpetamise, nagu tööjõuvajaduse vähenemine, töötaja oskuste mittevastavus töö nõuetele, töötaja soov (nõue) vms. Töölepingu lõpetamise *aluseks* oli seaduse vastav paragrahv ja punkt. *Ajendiks* oli asjaolu, mille tõttu sõlmiti töötajaga tööleping, või sündmus, mis määras kindlaks töölepingu lõpetamise aja või lõpetamise aluse valiku (kui oli mitme aluse valiku võimalus). Töölepingu lõpetamise *motiivina* pidas ta silmas kogu ülaltoodu summat, mis võimaldas tagada töölepingu lõpetamise

põhjendatuse (motiveerituse) ja seaduslikkuse. Arvan, et ka noortel tööõiguslastel tasuks kaaluda ülalöeldud mõistete sisustamist.

Vabastamine ja tagandamine

Teenistusõigussuhe ei tunne terminit *vallandamine*. Avaliku teenistuse ametnik *vabastatakse* ametikohalt, tulgu algatus tööandjalt või töötajalt endalt ning olgu see töötaja süülise käitumise tagajärg või mitte.

Kuid õiguskirjanduses võib kohata ka terminit *ametist tagandamine*.³ Nii *vabastamise* kui ka *tagandamise* legaaldefiniitsioon puudub. Mõlemad võivad tähendada nii teenistusõigussuhte lõppemist kui ka üleviimist teisele ametikohale samas või muus paikkonnas.

Tagandamise puhul tundub olevat tegu ametniku kohalt mahavõtmisega kas saamatuse või süülise käitumise tõttu.

Teenistussuhe on töösuhte üks eriliik ning töösuhete õigusliku regulatsiooni täiustamisel on otstarbekas üle vaadata ja võimaluse korral ühtlustada ka terminoloogia.

Õigussuhte reguleerimisest

Õigussuhe on teatavasti õigusnormidega sätestatud suhe kahe subjekti vahel, mis on suunatud teatud eesmärgi saavutamisele. Selle suhte olemus, tema sisu on määratud subjektidel lasuvate õiguste ja kohustustega. Seega ei ole õigussuhet võimalik *reguleerida*, küll on aga võimalik seaduses ettenähtud korras muuta õigussuhte sisuks olevaid õigusi ja kohustusi, ilma et õigussuhe subjektide vahel lõpeks. Inimese käitumist õiguslikus tähenduses ei reguleeri õiguskord, vaid ikka selle korra aluseks olevad õigusnormid.

4. Maksuasjadest

Maksuõigusest kui *finantsõiguse* ühest osast saab rääkida eeldusel, et vastav normistik reguleerib üht või mitut maksu, käsitlemata organeid, kes tegelevad nende maksude kehtestamise, muutmise, tühistamise, laekumise ja järelevalvega või kontrolliga maksude õige rakendamise üle. Kui käsitletakse ka neid organeid, peaks seda finantsõiguse osa nimetama *maksundusõiguseks*, sest ta hõlmab kogu maksuasjanduse.

Majandusteaduses võiks olla ka *krediidindus* ja *krediidindusõigus* või isegi *laenundus* ja *laenundusõigus*.

Kaudsete maksude puhul eristatakse *maksumaksjat* ehk isikut, kes maksu maksab, ja *maksukandjat* ehk isikut, kelle tulust makstakse nt käibemaks. Seda nimetatakse *maksude translatsiooniks*, mida eesti keeles võiks nimetada *maksude ümberpaigutamiseks*. Tahaksin küll öelda *ülekandmine*, kuid see pole võimalik, sest maksumaksja kannab maksu üle eelarvesse.

1 Vastu võetud 13.12.2006, jõustunud 01.02.2007 – RT I, 2, 6.

2 Riigisaladuse ja salastatud välisteabe kaitse seaduses on neli salastatuse taset: piiratud, konfidentsiaalne, salajane ja täiesti salajane. (Vt täpsemalt Õiguskeel 2007, nr 1, lk 21–30.)

3 *Ametist tagandamine* on kasutusel nt kohtutäituri seaduse § 33 p-s 3 ja §-s 39 ning notari distsiplinaarvastutuse seaduse § 3 p-s 3 ja §-s 10, samuti kohtute seaduse § 3 lg-s 2, § 88 lg 1 p-s 4 ja §-s 101.